

**Силабус курсу “Антропологія фольклору”
2020–2021 навчального року**

Назва курсу	Антропологія фольклору
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАН України
Науковий відділ за яким закріплена дисципліна	Відділ соціальної антропології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладач курсу	Кузьменко Оксана Мирославівна , докторка філологічних наук, старша наукова співробітниця
Контактна інформація викладачів	kuzmenko.oksana@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	Щовівторка, 16:00–17:00 год. (пр. Свободи, 15, каб. 54)
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс знайомить з історією становлення антропологічного виміру дослідження сучасного фольклору, інституціями, теорією та методологією антропології фольклору. Аспіранти здобудуть ґрунтовні знання та практичні навички для самостійної розробки та здійснення досліджень у форматі міждисциплінарного вивчення усної народної творчості, що функціонує у широкому полі масової культури. Передбачено вивчення фольклорної інтерпретації актуальних суспільно-історичних подій та повсякдення окремих великих груп людей, об'єднаних за місцем проживання, віком, гендером, професією, політичними переконаннями тощо. Студенти опанують конкретні методи пошуку і техніки запису фольклорних та інших уснословесних текстів з ознаками фольклорності (метод інтерв'ювання респондентів), навчатися належно паспортизувати та архівувати фольклорні документи, а також здійснювати їх аналітичне опрацювання.
Коротка анотація курсу	Курс “ Антропологія фольклору ” є дисципліною за вибором зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми, яка викладається в 3 семестрі в обсязі п'яти кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Мета курсу – сформувати в слухачів (аспірантів) комплекс теоретико-методологічних знань та практичних навичок для дослідження українського фольклору, окремих жанрів фольклору та пост-фольклору в аспекті їх когнітивної заданості та антропоцентричності. Виробити уміння застосовувати низку фольклористичних методів у двох ключових напрямках: 1) пошуково-польова робота; 2) філологічний аналіз тексту. . Завдання – ознайомити із особливостями сучасного функціонування фольклору в українській традиції та окреслити місце фольклористики у

	мережі гуманітарних дисциплін.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <p>Бахтин М.М. К методологии гуманитарных наук. <i>Эстетика словесного творчества</i> / сост. С.Г. Бочаров. 2-е изд. Москва: Искусство, 1986. С. 381–393.</p> <p>Бріцина О. Українська усна традиційна проза: питання текстології та виконавства: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2006. 400 с.</p> <p>Буряк В. Фольклорне мислення як система інформаційного відображення: еволюція теоретичного осмислення. <i>Вісник Львівського університету. Серія філологічна</i>. Львів, 2006. Вип. 37. С. 45–58.</p> <p>Валодзіна Т. <i>Цела челавека: слова, міф, ритуал</i>. Мінск: Тэхналогія, 2009. 431 с.</p> <p>Гайдай М.М. Народна етика у фольклорі східних і західних слов'ян. Київ: Наук. думка, 1972. 198 с.</p> <p>Гірц К. <i>Інтерпретація культур: вибране есе</i> /пер. з англ. Н. Комарова. Київ: Дух і літера, 2001. 541 с.</p> <p>Давидюк В. <i>Первісна міфологія українського фольклору</i>. Луцьк: Вежа, 1997. 296 с.</p> <p>Грищенко І. Аналітика сучасного фольклорного процесу (фольклор у пропаганді та інформаційній обороні). <i>Матеріали наук.-практ. конф. «Восьмі наукові фольклористичні читання, присвячені проф. Лідії Дунаєвській»</i>: зб. тез. Київ, 2015. С. 14–15.</p> <p>Дандес А. <i>Фольклор: семиотика и / или психоанализ</i>: сб. тр. / пер. с англ., сост. А.С. Архиповой. Москва: Восточная литература, 2003. 279 с. (Исследования по семиотике Востока. Семиотика фольклора).</p> <p>Дельеж Р. <i>Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії</i> / пер. з фр. Є. Марічева. Київ: Видав. Дім. «Киево-Могилянська академія», 2008. 287 с.</p> <p>Дмитренко М. Українська фольклористика: проблеми методології. Київ: Паливода А.В., 2014. 364 с.</p> <p>Івановська О.П. Український фольклор як функціонально-образна система суб'єктності: монографія. Київ: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. 227 с.</p> <p>Каргин А.С. Комплексный поход к изучению фольклора: от полидисциплинарности к интерконтекстуальной фольклористике. <i>Первый Всероссийский конгресс фольклористов</i>: сб. докладов. Москва: ГРЦРФ, 2005. Т. 1. С. 29–43.</p> <p>Кирчів Р. Сім'я в українському фольклорі. <i>Карпати. Людина. Етнос. Цивілізація</i>. Івано-Франківськ, 2009. № 1. С. 178–199.</p> <p>Коваль-Фучило І. Українські голосіння: антропологія традиції, поетика тексту: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2014. 360 с.</p> <p>Копаниця Л. Про українську чутливість як духовну і культурну доміанту. <i>Література. Фольклор. Проблеми поетики</i>: зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 36. С. 137–144.</p> <p>Криптадії Федора Вовка: винайдення сороміцького. Етнографія сексуальності на межі ХІХ-ХХ століття / упоряд., підготов. текстів комент. та покажч. Марії Мажрчик та Олени Боряк. Київ: Критика, 2018.</p>

I-VIII, 464 с.

Кузьменко О. *Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн)*. Львів, 2018. 728 с. 16 іл.

Лабащук О. Об'єкт і предмет дослідження в сучасній польській фольклористиці: антропологічне спрямування і методологічний плюралізм. *Studia methodologica*. 2009. Вип. 28. С. 162–170.

Лабащук О. *Натальний наратив і усна традиція*. Тернопіль, 2013. 318 с.

Леві-Стросс К. Антропология і фольклор. *Структурна антропология* / пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Основи, 1997. С. 339.

Лисюк Н. *Постфольклор в Україні*. Київ: Агентство «Україна», 2012. 348 с.

Лотман Ю.М. Семиосфера. Санкт-Петербург: «Искусство: СПб», 2000. 704 с.

Микитенко О. Фольклорний текст в аспекті когнітивної та антропоцентричної парадигми: категорія модальності. *Македонска академија на науките и уметностите: Одделение за лингвистика и литературна наука*, Скопје, 2012. 37 (1–2). С.113–125.

Мушкетик Л.Г. Людина в народній казці Українських Карпат: на матеріалі оповідальної традиції українців та угорців: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2010. 320 с.

Образ человека в языке и культуре / отв. ред. С.М. Толстая. Москва: Издрик, 2018. 328 с.

Подолук С. *Жінки в українському весіллі: етноісторична обумовленість*. Луцьк, 2013. 316 с.

Потебня А. *Символ и миф в народной культуре* / сост., подг. текстов, ст. и коммент. А.Л. Гопоркова. Москва: Лабиринт, 2000. 480 с.

Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5 т. / под. ред. Н. И. Толстого. Москва: «Международные отношения», 1995–2012.

Современный городской фольклор / ред. колл.: А.Ф. Белоусов, И.С. Веселова, С.Ю. Неклюдов. Москва: РГГУ, 2003. 736 с. (Традиция–текст–фольклор: типология и семиотика).

Франко І. Студії над українськими народними піснями. *Зібрання творів: у 50 т.* / ред. колег. М.Д. Бернштейн та ін. Київ: Наук. думка, 1984. Т. 42. 598 с.

Фольклор в поле и кабинете: знание информанта и интерпретация антрополога: тезисы и материалы междунар. школы-конф. / сост. А. Архипова, С. Неклюдов, Д. Николаев. Москва: РГГУ, 2014.

Харчишин О. Український фольклор у сучасній студентській субкультурі: жанрове окреслення. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2010. Вип. 43. С. 85-93.

Шевчук Т. М., Ставицька Я. В. *Українська усна снотлумчна традиція початку ХХ століття* (розвідки та тексти). Київ : Дуліби, 2017. 224 с.

Allen B. Oral history: the folk connection. *The Past Meets the Present: Essays on Oral History* / ed. by Devid Stricklin, Rebecca Sharpless. Lanham; New-York; London: University Press of America, 1988. S. 15–26.

Antropologia słowa: zagadnienia i wybór tekstów / opracowali Grzegorz

Godlewski, Andrzej Mencwel, Roch Sulima ; wstęp i redakcja Grzegorz Godlewski. Warszawa : Wyd-wo Uniwersytetu Warszawskiego, 2004. 772 s.

A Companion to Folklore / ed. by Regina F. Bendix and Galit Hasan-Rokem. Oxford: Wiley Blackwell, 2014.

The Bible in Folklore Worldwide. A Handbook of Biblical Reception in Jewish, European Christian, and Islamic Folklores. Vol. 1 / Ed. by E. Ziolkowski. Berlin; Boston: De Gruyter, 2017.

Brunvand J.H. *The Study of American Folklore*. 2 ed. New York; London, 1978.

Hajduk-Nijakowska J. Druga młodość folklorystyki wprowadzenie do dyskusji. *Nowe konteksty badań folklorystycznych* / red. nauk. J. Hajduk-Nijakowska, T. Smolinska. Wrocław, 2011. S. 9–28.

Hryhorenko I. & Volovenko I. Modern Ukrainian Folklore in Network Communication: Typological Characteristics and Themes. *Intercultural Communication*. 2019/ Issue No. 6. P. 37-52.

Sulima R. Rekonstrukcje i interpretacje. Od folklorystyki do antropologii codzienności. *Folklorystyka. Dylematy i perspektywy* / red. nauk. D. Simonides. Opole: Wyd-wo Un-tu Opolskiego; Instytut Filologii Polskiej, 1995. S. 55–72.

Sulima R. Folklorystyka jako antropologia słowa mówionego. *Lud*. 2002. № 1. S. 81-92.

Додаткова література:

Архипова А., Неклюдов С. Фольклор и власть в «закрытом» обществе. *Новое литературное обозрение*. 2010. № 101. С. 84–103. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2010/101/ar6.html>

Бахтін М. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доп. Львів: Літопис, 2002. С. 416–422.

Вежбицкая А. Семантические универсалии и базисные концепты. Москва: Языки славянских культур, 2011. 568 с. (Язык. Семиотика. Культура).

Гайдеггер М. Дорогою до мови / пер. з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2007. 230 с.

Гінда О. Поетична творчість української трудової спільноти в Італії початку ХХІ століття в контексті фольклорної традиції. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 546 с.

Гнатюк В. Нарис української міфології / підготовка тексту Р. Кирчіва. Львів: ІН НАН України, 2000. С. 189-204.

Гримич М. Антропология войны. Case study: дивізія «Галичина». Київ: Дуліби, 2017. 256 с.

Грищенко І. Фольклорний текст. Когнітивний аспект. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*: зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 37. Ч. 1. С. 72–76.

Грушевська К. Людський колектив, як підвалина пам'яті. *Вибрані праці*: у 3 т. / редкол.: С. Мишанич та ін. Донецьк: Норд-Прес, 2007. Т. 3.

	<p>С. 229–242.</p> <p>Кісь О. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади. <i>Україна Модерна</i>. Львів; Київ, 2007. Ч. 11. С. 7–21.</p> <p>Народна культура українців. Життєвий цикл людини: у 5 т. / за наук. ред. М. Гримич. Київ: Дуліби, 2008-2016.</p> <p>Ньюслор: фольклорная интерпретация актуальных событий. <i>Городские тексты и практики</i>. Т. 2 /сост. А. Архипова. Д. Радченко. Москва: Изд. дом «Дело», 2017.</p> <p>Пилипчук С. «Велика психологія цивілізованої душі»: Іван Франко – критик антропологічної школи. <i>Фольклористична концептосфера Івана Франка</i>. Львів: Вид-ня ЛНУ ім. І. Франка, 2014. С. 31-43.</p> <p>Подолук С. «Чужа» мати у весільному фольклорі. <i>Фольклористичні зошити</i>. 2008. Вип. 11. С. 51-70.</p> <p>Angutek D. Kulturowe wymiary krajobrazu. Antropologiczne stadium recepcji przyrody na prowincji: od teorii do empirii. Poznań: Bogucki Wyd-wo Naukowe, 2013. 355 s.</p> <p>Brocki M. Bahtin i antropologia — kłopoty z dialogiem. <i>Literatura Ludowa</i>, 2003. № 6 (47). S. 19–25.</p> <p>Burshta W. J. Oko i pióro antropologa. Ojczyzny słowa. Narracyjne wymiary kultury / red. W. J. Burshta, W. Kuligowski. Poznań : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 2002. S. 150–166.</p> <p>Dusza w aksiosferze — aksjosfera duszy. Antropologiczno-językowe wizerunki duszy w perspektywie międzykulturowej: program. Warszawa, 19–21 października 2017 r.</p> <p>Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology / edit. by Alan Barnard and Jonathan Spencer. London and New York: Routledge, 2002. 1016 + XXXIII p.</p> <p>Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i red. J. Bartmiński. T. 1. Kosmos. Lublin: Wydawnictwo Un-tu Marii Curie-Skłodowskiej, 1999. 482 c.</p>
Тривалість курсу	150 год
Обсяг курсу	50 год аудиторних занять (з них 26 год лекцій, 24 год семінарів), 70 год. самостійної роботи та 30 год на виконання індивідуального проекту
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоретичні засади та методологічні принципи світової та української фольклористики ХХ– початку ХХІ ст.; • методіку організації фольклористичного дослідження в різних умовах соціально-фізіологічної (не)активності респондентів; • методи пошуку респондентів та методики їх інтерв'ювання; • правові та етичні аспекти роботи у форматі польової/кабінетної/архівної фольклористичної праці; • стандарти і правила архівування/оцифрування фольклорних текстів <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • критично опрацьовувати літературу, уміти визначати необхідні для фольклористичного аналізу праці із суміжних дисциплін; готувати історіографічні огляди з актуальних проблем сучасної

	<p>фольклористики;</p> <ul style="list-style-type: none"> • знаходити респондентів та встановлювати з ними доброзичливий контакт з метою наближення до «контекстної ситуації»; • проводити сеанс запису усних текстів із застосуванням питальника, а також різних аудіо-, відео-методик та технік; • належно оформлювати та опрацьовувати документацію фольклорних текстів; • використовувати фольклорні матеріали для дослідницьких, освітніх та громадсько-культурних проєктів.
Ключові слова	фольклористика, антропологія, фольклорний текст, фольклорність, пост-фольклор, фольклористичне дослідження
Формат курсу	Очний
Теми	<p>Тема 1. Фольклор – мистецтво життя (або чому і де фольклористика взаємодіє з етнологією та соціокультурною антропологією).</p> <p>Тема 2. Діалог фольклористики та антропології (школи, постаті, платформи).</p> <p>Тема 3. Антропоцентрична парадигма української фольклористики кінця XIX – початку XX ст.ст.</p> <p>Тема 4. Фольклор у культурі села. Міфологічні вірування людини та антропологія релігії</p> <p>Тема 5. Фольклор і антропологія міста</p> <p>Тема 6. Фольклор крізь призму віку та гендера</p> <p>Тема 7. Фольклор війни в оптиці антропології страху та героїзму</p> <p>Тема 8. Фольклор і антропологія влади</p> <p>Тема 9. Традиційний та новітній фольклор в мережі Інтернет та масмедіа</p> <p>Тема 10. Епідемічний та карантинний фольклор у розрізі медичної антропології</p>
Підсумковий контроль, форма	<i>Залік</i> проводиться у формі презентації-захисту та перехресного (взаємного) рецензування індивідуальних фольклористичних міні-досліджень.
Пререквізити	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з української історії XIV-XIX ст. та новітньої історії (XX – початку XXI ст.), з етнолінгвістичних та гендерних студій, етнології, антропології, а також з іноземних мов (англійської, російської, польської)
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, практичні, групові завдання, індивідуальні проєкти
Необхідне обладнання	Із урахуванням особливостей дисципліни, студентам необхідно мати цифрові диктофони (або смартфони з функцією аудіозапису) для запису текстів чи інтерв'ю, фотоапарати (або смартфони з фотокамерою) для фотофіксації, а також персональні комп'ютери для опрацювання аудіозаписів та підготовки матеріалів проєкту. Для презентації проєктів потрібен проектор та ноутбук .
Критерії оцінювання	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:

<p>(окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>присутність та активність – 30 % самостійне опрацювання наукової літератури – 20 % пошукова робота та індивідуальне дослідження – 40 % рецензія та захист дослідження – 10 %</p> <p>Відвідування занять є невід’ємною складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу.</p> <p>Письмові роботи: у межах виконання індивідуальних фольклористичних міні-досліджень, аспіранти повинні письмово оформити супровідні документи до упорядкованої колекції фольклорних текстів, записаних згідно із обраною тематикою (повний паспорт тексту), подати їх короткий жанрово-тематичний, концептуальний аналіз.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, залучення сторонніх осіб до виконання завдань становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студентів є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів виявленого плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Література. Наукова література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде їм надана в паперовому/електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
<p>Форма заліку</p>	<p>Залік відбувається у формі захисту індивідуальних фольклористичних міні-досліджень та перехресного його рецензування. При їхній оцінці враховуватиметься науковий рівень, самостійність, творчий підхід, повнота виконаного завдання</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано після завершення курсу.</p>